

In memoriam Dr. Nagykállói Kállay Rudolf

150 született a kórház első igazgatója

Kevés olyan magyar nemzetiség van e hazában, amelyeknek ma is élő leszármazói a történetüket hiteles forrásokkal igazoltan, közel 800 évvel korábbra vezethetik vissza. Ezek közé tartoznak a bonfoglalás kori Balogsemjén genusból eredő Nagykállói Kállayak. Az évszázadok során folyamatosan találkozhatunk a nevükkel, szereplői és formálói voltak hazánk sorsának. A kései leszármazottak egyike egy kiváló orvos a Kállayak napkori főágából: a 150 éve született Dr. Kállay Rudolf.

Nagyapja Kállay Gergely (Kállósemjén 1784 - Kálló 1846) szabolcsi alispán, apja a lángelkű 48-as hazafi, a jogvégzett Kállay Ödön (Napkor 1815 Kiscsere 1879) Kossuth utolsó mohikánjainak egyike. Csanádban, majd Szabolcsban főszolgabíró (tévesen alispánnak is írják). 1848-ban népképviselő a nádudvari kerületben, nemzetőr kapitány, 1848 őszén-telén Székesfehérvár, majd Komárom kormánybiztosa. A hadbíróság felségárulás vádjával vagyonekobzásra, és kötél általi halálra ítéli, de kegyelmet kap: kiscserői birtokára internálták, és 1854-ig rendőri megfigyelés alatt tartották. (Kiscsere ma Nagykálló része, Kállósemjén felé.) 1861-ben ismét a nádudvari kerület országgyűlési követe, a kiegyezés elleni Határozati Párt egyik vezéregyénisége. 1865-ban immáron harmadszor jut be a parlamentbe a nádudvari kerületből és szélsőbaloldali közjogi alapon, következetesen harcol a kiegyezés ellen, 1848 vívmányainak megőrzéséért. Hat képviselőtársával tüntetőleg távol marad az 1867.VI.8-i koronázási ün-

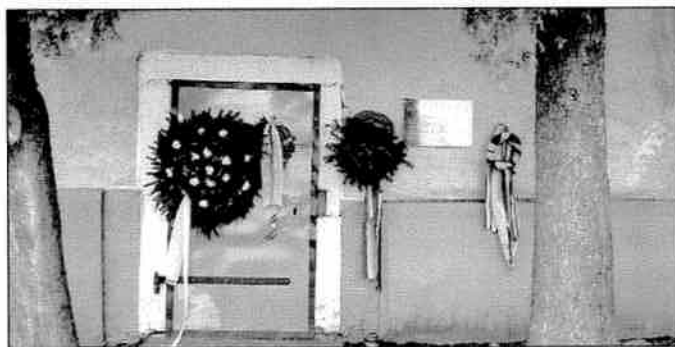

nepségektől, kivonultak Cinkotára "szabadidős" programjukra. Kossuth Lajos személyes kérésére tér vissza a közéletbe, 1869-ben, majd 1872, 1875 és 1878-ban is Szeged-alsóváros országgyűlési követe, a 48-as Párt színeiben. Utolsó gyakorlati ténykedése az 1879 márciusi nagy tiszai árvíz helyreállítási kormánybiztossága volt. Eközben érte a halál 1879 augusztusában, 64. évében, kiscserői kúriájában tüdőszélhűdés következtében, a kiscserői kúria parkjában temették.

1839-ben vette nőül csepesi Faragó Máriát (1823-1879), akitől 8 gyermeke született, közülük öten csecsemőként, kisgyermekként elhaltak. Három fiának mellékága máig virágzik: István (Kiscsere 1849 - Kérszemjén 1886), kinek dédunokái között pl. Dr. Kállay Miklós osztályvezető főorvos, Dr. Kállay Marietta fogorvos; Zoltán /Kiscsere 1856-Bécs 1914/ dr. juris, belső titkos tanácsos, Heves vármegye főispánja, országgyűlési képviselő; Dr. Kállay Rudolf Kiscserén, 1853.XI.13-án született, Kállóban XI.14-én a keresztségben a Rudolphus Ireneus nevet kapta, s aki 1880-ban vezette oltár elé a szintén gazdag földesúri családból származó dubovecki Dobóczky Malvint (Heves

1860-Bp. 1939). Boldog házasságukból 5 gyermek született: Tibor (Bp. 1881-Bp. 1964) dr. juris, a Bethlen-kormány pénzügyminisztere, országgyűlési képviselő; László (1882-1884) Iván (Kálló 1887-Okna 1915), aki cs. és kir. huszárfőhadnagyként hősi halált halt 1915. IV.4-én Oknánál, Bukovinában; Rudolf (Heves 1889-Balassagyarmat 1958) dr. juris, aki a Bp. Ált. Hitel bank ügyvezető igazgatója volt; Helén (Kálló 1894-Bp. 1945), aki 1914-ben lett - a Nagykállói Kállayak szintén napkori főágából származó - Kállay Miklós dr. juris, a későbbi miniszter, majd miniszterelnök hitvese.) Az ő elsőszülött fiúk dr. Kállay Kristóf, máltai szentszéki nagykövet, Nyíregyháza, Nagykálló, Kállósemjén díszpolgára, a Kállay Gyűjtemény alapítója./

vá. Valóban csak néhány adalék a kallói működéséről: kallói lakása a mai Kossuth út 40. szám alatt volt (ma Öregek Otthona), de gyakran megfordultak a kiscsere, szép kúriájukban is. A máig fennmaradt emlékek úgy szólnak róla, hogy ajtaja mindig nyitva állott a szegények, elesettek előtt, s hogy kórházában sok energiát fordított a nővérek tanítására, intézményen belüli továbbképzésére. Ezért vette fel 2000.VI.10-én a nevét a kallói, nővérképzéssel is foglalkozó szakiskola, amely azóta minden év novemberében (a főorvos születési és halálozási hónapja) a római katolikus templomban emlékezik meg a névadójáról. A Kállay család és Nagykálló város által fele-fele részben vállalt költségen, Balogh Géza nyíregyházi festő- és szobrászművésszel 2000-ben

Dr. Kállay Rudolf - hasonlóan a többi földesúri családhoz- házitanítók útján folytatta tanulmányait, az egyetemet Pesten végezte, 1878-ban vette át orvosi diplomáját. A fővárosi II. Sebészeti Klinikán, majd a Rókus Kórház szemészeti osztályán szerezte meg a szükséges műtősebészeti gyakorlatot.

1884-ben nevezték ki a kallói 84 ágyas Szabolcs megyei Nyilvános Közkórház sebész főorvosává, 1887.1.1-én pedig Igazgató főorvosá-

készítettem el az intézmény falán elhelyezett Kállay Rudolf bronz emléktáblát. Kevésen tudják, hogy a rendkívül sokoldalú, színes egyéniségű Dr. Jósa András, a felesége révén rokon kapcsolatban állott a Kállayakkal, és számos Kállayval, közöttük Dr. Kállay Rudolfal is mély baráti szálak fűzték őket egymáshoz. Jósa András volt az alapítója és első elnöke a kallói Színpártoló Műkedvelő Társulatnak, őt dr. Kállay Zoltán követte e tisztségben,

1895-1900 között pedig testvére, Dr. Kállay Rudolf. A cca. 100 fős szereplőgárdában maga Jósa András, számos Kállay, a kallói orvosok, gyógyszerészek, tanárok, tanítók, ügyvédek, hivatalnokok, kereskedők neveit találjuk, a bevételt segélyezésre, jótékony célokra fordították.

1899.XI.20-án nyílt meg a millenniumra szánt, pavilonrendszerű nyíregyházi Erzsébet Közkórház 165 ágygal, a kallói Nyilvános Közkórház átköltöztetésével /betegestül - személyzetestül/. Az ekkor már 13. éve igazgató főorvos Dr. Kállay Rudolf lett az új Erzsébet Közkórház első igazgató főorvosa, hivatalát 16 éven át látta el, a jó nevű intézményt 250 ágygal adta át utódjának. A jómódú földesúr az orvosi munkáját valóban hivatásnak tekintette, rendkívüli munkabírású volt, a gyógyító munkát s színvonalának emelését mindenek fölé helyezte. Puritán kórházi szobájának könyvszekrényeiben százszámra gyűlte az általa itthon s külföldön vásárolt szakkönyvek, folyóiratok, amelyeket az intézmény orvosai számára is hozzáférhetővé tett, s majdan nyugdíja vonulásakor, teljes könyvtárát a kórháznak adományozta. (Meg szeretném jegyezni, hogy a Gerlei Orvosi Szakkönyvtár közelmúltban történt névváltoztatásában sem az unoka dr. Kállay Kristófnak, sem a familia más tagjának nem volt kezdeményező szerepe. Természetszerűleg örömmel és köszönettel adták beleegyezésüket a név felvételéhez!)

Az I. világháborúban működött nyíregyházi barakk-kórház /hadikórház/ tehermentesítésére, Kállay Rudolf főorvos az Erzsébet Közkórház 120 ágját (akkori ágyszám fele) ajánlotta fel a harctérről a városba özönlő sebesült frontkatonák gyó-

gyítására, s amely munkában is az elsők között dolgozott. E tevékenységért 1915-ben a Vöröskereszt II. osztályú díszjelvényét hadiszalagon vette át. 1895-ben az Országos Közegészségügyi Tanács tagja lett, 1904-ben a kitüntető királyi T-T tanácsos, címmel ismerték el. 1915-ben lett Magyar Királyi Udvari Tanácsos. Tagja volt Szabolcs vármegye törvényhatóságának és közigazgatási bizottságának. Nyíregyháza város társadalmi életében a

Bessenyei Kör alelnökeként vett részt 1911-től, haláláig.

1915 tavaszán súlyos vesztesség érte, imádott Iván fia odaveszett a keleti fronton. Még 1903-1906 között építette fel Nyíregyházán a mai Bessenyei tér 15. szám (akkor Desseffy tér 15.) alatt az egyemeletes szép kúriáját, de tavasztól-őszig gyakran megfordult a családjával a kiscseréi birtokán is, valamint a Heves városban állott kúriájukban (hitvesének öröksége). Kiscseréi birtokát a kúriával Iván fiának szánta, annak halála után 1917 januárjában eladta azokat dr. Klár András pesti ügyvédnek és nejének, Csatoriszky Máriának (Lázár Mária néven híres színésznő), és fia emlékére a pénz jelentős részéből hadikölcsönt jegyeztette. A kúriának ma már a nyoma is eltűnt.

A lelkileg megtört főorvos 1915.VI.1-én nyugdíjba vonult. A nagykallói romai katolikus matricula adatai szerint 1920.XI.13-án, 67. évében a Desseffy téri házá-

ban megtért Teremtőjéhez (halálok: tüdőlob). A régi kallói temetőben, a mára szinte elhordott dombon állott, az általa építtetett családi kriptában XI.15-én helyezték örök nyugalomba, a hősi halált halt fia mellé, Marno Gyula plébános temette. (A Nyírvidek tudósítása szerint XI.14-én vasárnap délben hunyt el.)

Dr. Kállay Kristóf hosszú emigrációból való hazatérte után, nagy segítségemre volt a régi Kállay-sírok felkutatásában, az ott nyugvók exhumálásában, és az 1780-ban emelt, nagykallói kegyúri római katolikus templomuk altemplomában,

a templom építésével egyidejűleg kialakított

Kállay családi kriptában történő végső nyugalomba helyezésükben. Nagyon nehezen találtuk meg Dr. Kállay Rudolf és családja összedől, megsüllyedt kriptáját, amit a feltárás után feldúlt állapotban találtamra téglával bélelt helyiségben koporsóknak nyoma sem volt, a csontoknak is csak töredéke szétszórtan, - látható volt az idegenkezűség. Dr. Kállay Rudolf és hitvese, Iván fiúk s Péter unokájuk földi maradványait 2000.V.17-én helyeztük végső nyugalomba az említett közös családi kriptában. A Kállay Rudolf Szakiskola növendékei ezóta, rendszeresen leteszik az emlékezés virágait a kripta bejáratánál. Szomorúan kell leírnom, hogy Kállay Ödönnek és hitvesének még a sírjuk nyomára sem bukkantunk. Dr. Kállay Rudolf, amikor eladta a kiscseréi birtokait, szülei koporsóit a kiscseréi parkból 1918 májusában átvitette Kállóba, az ő kriptája mellett kialakított díszsírhelybe. 1948-ban még fennállott a szép márványoszloppal. Áldassék a nevük, béke poraikra!

Dr. Lakatos Sarolta

Dr. Kállay Rudolf beszéde a Korányi emlékünnepeken.

Ezután az emelvényen, dr. Kállay Rudolf, kir. tanácsos, az Orvosszövetség elnöke mondotta el a következő megnyitó beszédet:

Mélyen tisztelt ünneplő közönség

Egy kegyeletes emlékmű ünnepélyes felavatására seregletünk össze közelből, távolból. Nemzetünk szent énekével kezdtük az ünnepélyt, bizonyosságát annak, hogy a férfiúnak munkája, kinek kegyeletünk szól, nemcsak életünknek életünkkel tűnő öröme, hanem nemzetünknek el múlhatatlan kincse és öröksége.

Korányi Frigyes a nagy magyar orvos, az ország határán túl is jól ismert, neves és híres tudós professzor születési házáit jelöljük meg emléktáblával mi az Országos Orvosszövetség Szabolcs megyei fiókjának tagjai, nagyjából régi tanítványai, midőn ma emléket ünnepeljük nemcsak kegyeletes kötelességünknek tettünk eleget, nemcsak a hagyományt szolgáljuk, hanem alakjának, pályájának felidézésével tanulságot is hirdetünk a fejlődés, haladás érdekében. Ez a tanulság arra int, hogy a múltat nem szabad megtagadni a jövő nevében, a jövőt pedig nem szabad megkötnünk a múlttal, hanem annak alapján kell küzdenünk érte.

Egy fényes elmével, éles ítélő képességgel, melegen érző szívósággal, nagy tudással megáldott nagy alaknak a kiválóságát hirdeti ez emlékmű. De hirdeti egyformán a mi kegyeletünket és honfűi érzésünket is, melyekkel különben hallhatatlant, mi is örökké élőnek kívánjuk itt feltüntetni és emléket maradvánnyá tenni, hogy bárki, ha valamikor közelébe jut ez emlékműnek, lelke visszazárljon a múltba is újra és újra megteljen ama nagy alak emlékével, feledést nem ismerve s érzésben nem lankadva ültesse át azt az emlékeztetést szülő a gyermekének, idős az ifjúnak tiszta szívébe. Köszönetet mondok mindazoknak, kik érdeklődtek kegyeletes ünnepünk iránt és oly nagy utat tettek meg, hogy egyrészt a nagy férfiúnak leíróját a kegyelet adóját, másrészt kifejezést adjanak azon ragaszkodásnak és szeretetnek, mellyel emléke és magas szesz személye iránt viseltetnek.

(Nyírvidek, 1914. június 14.)